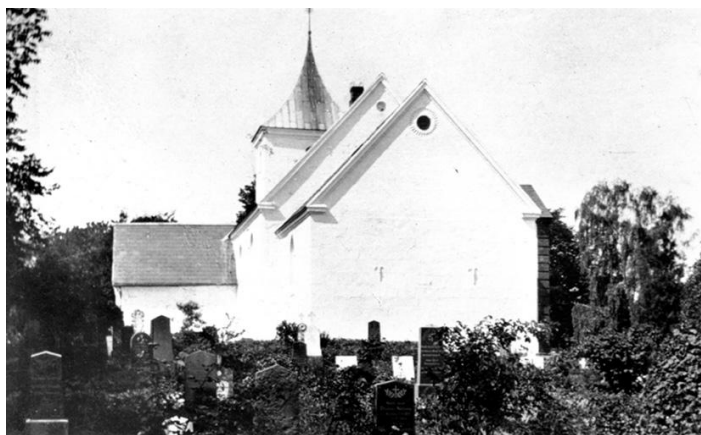

Nr. 23 - Persillekræmmeren - 2005

Vær kirke

Vær kirke ligger smukt, men syner forskelligt når man kommer ad vejene fra syd, nord, øst eller vest. Den er for skibets og korets vedkommende opført af granitkvadre og stammer fra romansk tid (omkring 1200), medens tårnet og våbenhuset er sengotisk (omkring 1500). Kirken er restaureret af flere gange. Omkring midten af 1700-tallet fik den sit pyntelige blytækkede og indadsvungne pyramidetag. Før den tid var tårnet kamtakket, ligesom andre sognekirker. Vær kirke er nævnt i et dokument fra 1340 under navnet: Were Kircke. Formentlig har den fra sin opførelse i 1200-tallet hørt til Århus bispesæde. Efter reformationen i 1536 har den i en årrække hørt under kronen. Hvornår den overgik til privateje vides ikke. Indtil april 1971 var kirken ejet af Stensballegaard, hvor den, som en af de sidste kirker i landet, blev selvejende under Århus Stift.

Kirken bærer i høj grad vidne om, at den gennem lange tider har været en herregårdskirke.

Vær kirke før 1921

Kirkeklokken

Den er fra 1637 og bærer navnet Christoffer Pax, en gave fra en af Stensballegaards ejere. Klokken har sikkert erstattet en tidligere, da Frederik I i 1528 inddrog de fleste kirkeklokker i landet til omsmelting og støbning af kanoner.

Våbenhus

I våbenhuset findes ophængt en smuk gravsten, som afbilder ridder og frue, i sort skiffermarmor over en af Stensballegaards kendte ejere Folmer Rosenkrantz (død 1586) og hans hustru Margrethe Gyldenstjerne (død 1581).

En anden tavle minder om herregårdsgartner Otto Frederichsen Winther (død 1809), der sammen med sin far Friedrich Jespersen Winther (død 1785) og dennes forgænger lærte sognets fæstebønder at drive havebrug, - og det i sådan grad, at de siden blev kendt som ”persillekræmmerne fra Vær Sogn”, der solgte deres varer viden om i Jylland. Tavlen bærer foroven herregårdsgartnerens symboler: Vandkande, stige og målepind. Nederst er der en halmbikube.

Endvidere findes en præstetavle, der viser samtlige præster ved Vær kirke efter reformationen. Derudover er opsat en gravsten over to brødre, der døde som børn i 1778 og 1784 og var sønner af en forvalter på Stensballegaard.

Skib og kor

Kirken bærer præg af de mange ombygninger i tidens løb. Den lave loftshøjde fra 1200-tallet er blevet forøget betragteligt omkring år 1400. Buen til koret er blevet udvidet med ribbet hvælv, der hviler på svære firkantede piller i hjørnerne. Skibet har et fladt gipset loft, hvor der i 1871 blev indsat friskluftventiler.

I forbindelse med en mindre restaurering af våbenhuset i 2003, blev malerierne af Martin Luther og hans nære medarbejder Philip Melanchton flyttet fra våbenhuset op på kirkens sydlige væg ved det sydvendte orgel (pulpitur). Begge malerier er fyldningspaneler fra den i 1906 sløjfede herremandsstol.

Gravkapellet

Kapellet er nok det, der i årenes løb, har trukket flest turister til kirken, fordi 1600-tallets berømte rigskansler Peder Griffenfeld (1635-1699) ligger begravet her. Se Persillekræmmeren nr. 8.

Kapellet er indrettet i tårnets nederste del. Det har tøndehvælving og er åben mod kirkerummet ved en rundbue. Det er opført på foranledning af baron Frederik Krag til sig og sin familie. I dag er kabelåbningen lukket med et håndværksmæssigt smukt gitter i form af et stykke billedskærerarbejde i træ. Tidligere var der en mere primitiv og uhensigtsmæssig lukkeanordning foran kapellet.

I gravkapellet hviler Frederik Krag (død 1728), hans anden hustru Charlotte Amalie (Schumacher) Griffenfeld (død 1703), hans svigerfar Peder (Schumacher) Griffenfeld (død 1699) og hans svigermor Karen Nansen (død 1672).

Mindetavle (epitafium) over Krag

Mindetavlen over baron Frederik Krag er opsat på nordvæggen i kapellet. Den er udført i sort marmor med billedramme af hvid alabast. Foroven findes hans portræt indrammet af en laurbærkrans, der øverst oppe har en syvtakket baronkrone. Kransen bæres af to kvinder. Under denne opstilling findes slægtens historie og Krag's slægtsvåben: 3 sorte krager med en syvtakket baronkrone. Det er indsat i et ordensbånd, idet Krag var hvid ridder.

Galleri (pulpitur)

Galleriet er formentlig opsat under en restaurering, som baron Krag lod foretage i 1690. Det er ophængt på sidevæggene bagest i skibet. Brystværnene er fyldingspaneler, dekoreret med malerier forestillende apostle og profeter. I det nordlige galleri fandtes i gamle dage herremandsstolen, der brugtes ved kirkegang af herskabet på Stensballegaard. Adgangen hertil skete gennem en særskilt sidebygning på kirkens nordre side. I 1906 blev alt dette fjernet.

Orglet

Orglet er opsat i galleriet efter, at herremandsstolen var nedlagt. Ældste kendte orgel blev skænket til kirken af gårdejer Jørgen Christian Jørgensen i 1907. I 1965 installeredes et orgel udført af Frobenius Orgelbyggeri i Horsens. Dette orgel afløstes i 1996 af et nyt, der var lavet af Marcussen & Søn i Åbenrå. Samtidigt hermed flyttede orglet til sydsiden i galleriet.

Prædikestolen

Den lader sig datere til 1587. Prædikestolen er typisk renaissancearbejde, dog med stærk restaurering. Den bærer slægten Rosenkrantz's våben, der formodentlig også var giveren. Prædestolens dekoration består af typiske renaissance-ornamenter såsom rektangulære felter med bueslag, ansigtsmasker med båndslung etc.

Mindetavle (epitafium) over Bai

Mindetavlen over kirkens præst i 1664-1687, Jens Pedersen Bai og hans to hustruer, hænger på skibets sydside. Stilen er barok, og tavlen viser i midten et maleri af præsten og hans hustruer. Topstykket på tavlen bærer præstens våben.

Kakkelovn

I ældre tid var det nødvendigt at være varmt påklædt til kirkegangen, især om vinteren. For at holde varmen medbragte kvinderne en såkaldt "ildkike". Det var en transportabel beholder til gløder. Den var en gennemhullet kasse af messing, der anbragtes under de lange skørter, når man havde taget plads i kirken. I 1883 fik kirken sin første kakkelovn. I 1932 blev der opstillet fyr med radiatorer, og et moderne oliefyr blev opsat ved restaureringen i 1971.

Døbefonten

Døbefonten er det ældste stykke inventar, der findes i kirken. Den er af granit og fra ca. 1200. Kummen er dyb, fordi dåbshandlingen i katolsk tid foregik ved at sænke det nøgne barn 3 gange ned i den vandfyldte kumme, og hvis vand i øvrigt henstod uskiftet hele kirkeåret. Det kan man gøre sig mange tanker om, når man ved, at kirken var uopvarmet.

Dåbsfadet

Kummen i døbefonten er i dag dækket med et dåbsfad. Det er udført i messing, 1550-1575, og regnes fremstillet i Nürnberg. Det er med drevne og ciselerede ornamenter. Bundstykket er udstyret med Habsburgernes våben. Det regnes for skænket til kirken af baron Frederik Krag i 1693.

Krypten

Under gulvet i koret findes kirkens krypt. Den rummer i dag 5 voksen- og 2 barnekister af slægten Krag. Indtil 1788 rummede krypten også præstebegravelser. De er fjernet, og kisterne nedgravet på kirkegården langs kirkens nordside. Så vidt vides rummede krypten indtil 1788 tillige Griffenfelds kiste, som først herefter fik plads i Krags kapel.

Alterpartiet

Alterpartiet er blevet fornyet ad flere gange. Det nuværende alterparti er stilmæssigt udført i 1. periode af nyklassicismen (Ludvig XVI) 1770-1800. Altertavlen viser: Kristus i Gethsemane have. Den er malet af F. Storck i 1873, og skænket kirken af lensgreve Christian Emil Krag-Juel-Vind-Frijs i 1874. Alterpartiet før 1699 regnes at have været udført i barok.

Krucifikset

Det krucifiks, der hænger på væggen modsat prædikestolen, kan tidsmæssigt sættes til baroktiden, 1630-1740. Giveren er ukendt.

Navneskift

Væhr Kirke skiftede i 1960'erne navn til Vær kirke.

Litteratur

Jørgensen, H., 1997. Horsens Nørrestrand, 203-234. Horsens Museum.
Gejlager, A. J., 1951. Væhr Kirke og nogle af dens Præster, Østjysk Hjemstavnsforenings Aarskrift.

Personlig meddelelse ved pastor Gudmund Rask Pedersen.

Red: FGS/KSO